

KOMPOST

Strakonický měsíčník o ochraně přírody

prosinec 2019

Environmentální akce, reporty, přírodovědná pozorování, ekoporadenské tipy, botanika, zoologie, úvahy, recenze, zdravá výživa, práva zvířat, aktivismus, zdravý životní styl, odborná literatura, přírodní beletrie a poezie...

Ekoporadna při Šmidingerově knihovně
Základní organizace ČSOP Strakonice

Vážení čtenáři,

současně s uzávěrkou prosincového čísla byla zveřejněna nepříjemná zpráva z nedaleké Šumavy. Tak trochu navazuje na námi rozebíraná témata posledních měsíců - kůrovcová kalamita ve spojitosti se situací v šumavském NP a CHKO. Společnost Lesy ČR v září požádala o výjimku k plošnému kácení stromů v Národní přírodní rezervaci Boubín z důvodu napadení stromů kůrovcem. 21. 11. se objevila zpráva, která udělení výjimky Správou CHKO potvrdila (viz např. [zde](#)). I když by se podle dostupných informací nemělo jednat o kácení v pralesní jádrové (oplocené) části, mohl by zásah probíhat za vzniku holin na většině území NPR s dochovanými zbytky porostů pralesovitého charakteru. To by kromě likvidace cenných porostů zvyšovalo riziko dalšího rozvratu při větrných událostech - došlo by k otevření porostních stěn. Hnutí Duha jakožto účastník správného řízení již avizovalo podání odvolání proti tomuto rozhodnutí.

Z obsahu tohoto čísla:

Druhá Štafetová alej.....	2
900 zachráněných měkkýšů.....	2
Bude Strakonice obtěžovat větší zápach.....	4
O slepičí krok v českém lesnictví a.....	5
Co je nám do Indonésie.....	6
Urbex - místa, která si příroda bere zpět - 2.	7
Lokálnost - zamyšlení nad naší.....	8
Budkování pro všechny.....	9
Zasadíme Česko v Písku.....	9
Bezinka se přestěhuje.....	10
Ostruhovník tykadlový.....	10
Večer s dokumentem - 70. díl.....	10
Náš velký útěk.....	15
Bajka ze 17. století.....	16
Vánoční obleva Jirky Wagnera.....	16
Vzkaz od Agathy Christie.....	17
Postřehy ze Slovenska - III.....	18
Slané sladkosti, sladké slanosti.....	19

Paradoxní je celá kauza zejména v celorepublikovém kontextu, kdy se plošně rozpadá velká část českých lesů a asanační zásahy se ani trochu nejeví jako účinné. Šumava je v tomto ohledu jednou z nejméně postižených oblastí. Nyní má však dojít k zásahu, který bude mít na šíření kůrovce pramalý vliv a navíc je v příkrém rozporu s plánem péče o NPR. Ten upřednostňuje samovolný vývoj před aktivními zásahy.

Foto Břetislav Kocek

Jak už to tak v těchto situacích bývá, vyrojilo se po zveřejnění této zprávy velké množství nejrůznějších diskuzních příspěvků s čistě hospodářským pohledem na věc. Můžeme se tak opět dočíst, že za současnou kůrovcovou kalamitu může nezasahování na Šumavě v minulých dekádách... Jenom si zkusím představit, jak by to zde nyní vypadalo, kdyby byly tyto hlasy vyslyšeny. Každopádně prozatím není na Boubíně ještě o ničem rozhodnuto a osobně doufám, že bude tento les ochráněn před chtivými zuby motorových pil.

Přejeme vám příjemný prosincový čas, váš Kompost. -jj-

Reakce, příspěvky, odběr: jan.juras@knih-st.cz

Archiv čísel: www.knih-st.cz/kompost

Ohlédnutí

Druhá Štafetová alej

V užším kruhu osmi dobrovolníků jsme se sešli v sobotu 2. listopadu k výsadbě zbývajících 16 stromů kampaně Štafetová alej nedaleko Droužetic. Místem akce se stala polní cesta spojující vesnici s městským lesem a PP Ryšovy. U bezejmenného údolního rybníčka byl vytipován úsek cesty, který je zároveň obecním pozemkem. Za souhlasu starosty obce jsme vytvořili jednostrannou alej spojující keřové porosty s božími muky nedaleko od okraje lesa. Dřeviny byly stejným způsobem namíchaný - dub letní x původní odrůdy ovocných stromů. Zvolená technika práce se příliš nelišila od té z první výsadby (viz [mi-nulý Kompost](#)), stromy byly opět opatřeny jmenovkami dárců prostředků. Fotografie z akce můžete zhlédnout [zde](#).

Při přípravě výsadby a vytyčování rozestupů byl zajímavým zpestřením přelet hejna jeřábů popelavých doprovázený pověstným "troubením" - dle fotografie jsme napočítali 135 jedinců. Místo samotné je z přírodovědného hlediska zajímavé i pro ostatní ptactvo díky přítomnosti starších stromů, z porostu se ozýval např. datel černý. Blízkost rybníčku k nové aleji bude velmi usnadňovat zálivku a další povýsadbovou péči. Zajímavostí je také informace, že voda z něj sloužila v minulosti jako závlaha jahodových plantáží rozprostírajících se v okolí. Věříme, že námi vysazené stromy v budoucnu přispějí k rozmanitosti tohoto místa nebo příjemnému posezení nedaleko za hranicemi města.

Na transparentním účtu Štafetové aleje zbyly po dvou výsadbách ještě finanční prostředky, které budou umožňovat třetí akci podobného charakteru. Pokud byste věděli o vhodném místě se zdrojem vody a bez komplikací při získávání povolení k výsadbě, ozvěte se nám. Třeba zrovna váš pozemek zvolíme jako místo třetí Štafetové aleje. **-jj-**

Foto -jj-

900 zachráněných měkkýšů - jak to vlastně bylo?

Zatím ještě nevíme ani přibližná čísla ohledně podzimního záchranného transferu mlžů na Orlické přehradě, ale něco přece jenom, protože někteří z měkkýšů prošli našima rukama. Ze strakonické základní organizace ČSOP sbíraly dvě dvojice (jedna členská, druhá z okruhu aktivních nečlenů), ze ZO ČSOP Šumava rodina s dvěma dětmi, celkový počet zachráněných životů přesáhl 900 a podle zpráv z ústředí ČSOP bylo sběračů i mlžů ještě o hodně více. Na webu ČSOP (viz [zde](#)) se jistě nějaké další podrobnosti časem objeví. Zatím se můžeme podělit o zážitky naše - a možná vám to připomene vyprávění o podobném zachraňování na rybníku Mrhalu, o kterém jsme psali před rokem ([zde](#)).

Návraty na Orlík

Můj muž Vilda jezdíval kdysi se svými rodiči často na Orlík, a tak všechny jeho současné návštěvy těch míst se dají nazvat návraty. Vyzná se tam, může porovnávat, leccos i spolehlivě odhadnout. A protože se hodně zabývá ochranou přírody a zaměřený je hlavně na měkkýše, bylo pro nás oba samozřejmostí zareagovat na výzvu pražské kanceláře ČSOP. V sobotu 2. 11. jsme se vydali do Jistce u Vráže hledat škeble a velevrubu uvízlé v bahně. Věděli jsme o tom, že byla z technických důvodů snížena hladina v údolní nádrži, že to bylo pozdě nahlášeno a že měkkýšům hrozí hromadný úhyn. Oželeli jsme tedy původně plánovanou účast na sázení stromů u Droužetic, narychlo jsme rozeslali informace spřízněným duším a co nejdříve vyjeli. Z míst, přicházejících v úvahu, jsme zvolili levý břeh Otavy nedaleko před soutokem s Vltavou. Dalo se totiž čekat, že tam budou šterkové lavice s loužemi a že ve zbylé vodě budeme mít co nacházet. To se i splnilo a zůstali jsme tam tedy až do tmy. Pomocí mobilu jsme si předávali zprávy s druhou dvojicí, již byli manželé Třeštítkovi. Ti sbírali pod Podol-

Foto Ivana Třeštítková

ským mostem.

Být škeblí nebo velevrubem může být asi docela příjemné, pokud je všechno tak, jak má být. Pevná schránka vás chrání, potrava se vždycky nějaká vyfiltruje, "letokruhy" na lasturách utěšeně přibývají a konec života je rychlý a milosrdný - někdo z predátorů vás najde a za okamžik to máte za sebou. Přejde-li sucho, přestěhujete se o kousek dále za vodou. A není-li v dosahu, zavrtáte se do mokrého bahna. Však ono bude zase lépe, jen co zaprší. Kdo má ale počítat s lidskými vynálezy? Splachy z polí a jiné nečistoty, to samo je hodně nepříjemné, a ještě horší je náhlý pokles vody - ze dne na den a o hodně! I přesto, že v posledních letech se lidé poučili a přece jenom se snaží provádět snižování hladiny na přehradách co možná postupně, je to pro statisíce měkkýšů na březích hotová katastrofa. Čekají ve skrýši na lepší časy - a pozorují, že dny utíkají, bahno schne, pohyb v něm je čím dál obtížnější a vlastně není kam se vydat. Pro volavky nebo vydry nastanou hody, a tak alespoň někdo je spokojený. Zato ti z mlžů, které nikdo nenašel, mají před sebou dlouhé dny utrpení. Lidé si své hospodaření v krajině snadno zdůvodní, pokládají to vše za nutné a ani se příliš nesnaží vymyslet nějaké šetrnější postupy. Ne, že by byli tak zlí, ale jsou zaměřeni na technické záležitosti a nic dalšího jim zkrátka na mysl nepřichází. Nebo ano, ale spoléhají na ochranáře. Nepřemýšlejí o tom, jak málo nás je a jak nám záchranné práce komplikují život. Berou to tak, že je to jistě náš oblíbený koníček a že se na pohyb ve studeném blátě vysloveně třese.

Foto Jakub Hromas

Při našem pátrání na obnaženém říčním dně jsme měli velmi často před očima smutný obrázek: zakroucenou měkkýší cestičku a na jejím konci prázdné lastury. Někdy se poštěstilo a zastihli jsme škeblí nebo velevrubu ještě naživu, mohli jsme je tedy přendat do vědra a odnést do vody. Bylo přitom potřeba vybírat takové místo, kde je mělko. Hluboká neprosvětlená voda totiž mlžům nesvědčí.

Jak se pozná, kudy se měkkýš ubíral? Je to mělká stopa v bahně, často už vysychající a rozpukaná, někdy rovná, někdy stočená a dokumentující marné hledání vody. Mlž na jejím konci bývá zavrtaný poměrně hluboko a vidět je jen část jeho schránky. Je-li živý, je buď uzavřený, nebo má štěrbinu a v ní povysunutou nohu. Schránka mrtvého živočicha je oproti tomu více otevřená a nic z ní nevyčnívá. Bývá nápadně lehká, někdy i zapáchající. Takových jsme bohužel našli spoustu. Pokud se sběrač pohybuje po napůl uschlém povrchu, nemá tam už pomalu co zachraňovat. A v hlubším vlhkém bahně se chodit nedá, protože hrozí zapadnutí. Jakmile se nohy proboří více než po kotníky, vážnou tak, že se spíše vyzujete z holínek, než aby se je podařilo vytáhnout. Docela dobré je nosit místo vědra lavorek s širokým dnem. Zapřete se o něj rukama, vaše váha se rozloží a máte to pak o něco snazší. I tak není radno si s bahnem zahrávat.

Foto Jakub Hromas

A tak se dá zachraňovat jen někde - na rozhraní sucha a mokra, v loužích a podobně. Výsledek neodpovídá vynaloženému úsilí, ale i tak je to radostné, když se povede alespoň něco. V našem případě se podařilo zachránit poblíž splavu v Jistci 54 měkkýšů, z toho asi tak polovinu tvořili velevrubi malířští, zbytek škeble říční. Došli jsme až k PR Dědovické stráně, ale tam už bylo vše mrtvé, jen 4 velevrubi dosud živí.

Do týdnu jsme jeli na Orlík ještě jednou, a to na soutok Otavy a Lomnice pod PR Krkavčina (pravý břeh). Výsledek: škeble říční: 65 ks, škeblíce asijská 4 ks (ta je invazní, a tak jsme ji místo transferu odvezli), velevrub malířský 162 ks, velevrub nadmutý 4 ks. Našli jsme také mrtvého mladého raka, který vypadal jako říční, ale nakonec se ukázalo, že šlo o invazního raka pruhovaného.

Dále jsme orientačně prošli okolí Podolského mostu. Tam bylo již vše mrtvé. V sobotu 2. 11. (tedy o několik dní dříve) tam ale Třeštíkovci ještě stačili zachránit 140 škeblí a velevrubů.

Mnohem lépe se vedlo manželům Hromasovým a jejich dětem. Přišla nám od nich zpráva, která nás velmi potěšila. A tak předávám slovo a věřím, že udělá radost i vám. -ah-

Jak jsme pomáhali škeblím a velevrubům na Orlické přehradě

Těsně před prvním listopadovým víkendem se začala šířit sociálními médii a po internetu zpráva, že dochází k poměrně rapidnímu snižování vodní hladiny v údolní nádrži Orlík a že na březích zůstávají stovky měkkýšů, kteří nedokážou reagovat na rychlý pokles hladiny a hrozí jim tedy uvěznění na břehu a postupný úhyn v důsledku mrazu či naopak teplem.

Prvními, kdo začal na problematiku upozorňovat, byli obyvatelé přilehlých vesnic a osad, kteří se mj. obrátili na naši kancelář ČSOP v Praze. A odtud už putovala zpráva středočeským a jihočeským „základkám“, tedy organizacím, které jsou v dojezdové vzdálenosti Orlíku, s tím, že není času nazbyt, a pokud chceme pomoci přežít těmto vzácným a i chráněným živočichům, je nutné okamžitě vyrazit.

A proč vlastně snižování hladiny? Důvodem byla a do dubna 2020 je přestavba výtahu, který přes těleso hráze Orlíku vyzvedává lodě a následně je spouští na hladinu vodní nádrže Kamýk, která leží na Vltavě pod Orlíkem. A protože tento výtah je omezen svými rozměry pro neustále větší a větší rekreační lodě, je potřeba jeho zkapacitnění. Proto tedy na březích umírali velevrubi malířští a nadmutí, škeble říční a další druhy vodních živočichů.

Náš plán na neděli byl tedy jasný - vydat se na Orlík a zkusit pomoci alespoň některým měkkýšům. A jak vlastně? Úplně jednoduše. Sebrat z břehu a vhodit zpět do vody. Bohužel to bylo dost narychlo, takže z naší organizace ČSOP Šumava se jelo jen ve dvou dospělých a dvou dětech. Po konzultaci s kolegy z „ústředí“ jsme věděli, že by se mělo v sobotu sbírat v částech poblíž hráze či v ústí Otavy, a tak jsme se vydali na obhlídku jižně položených míst.

Vzali jsme to v rámci několika zastávek od Týna nad Vltavou k Podolskému mostu. Pod přehradou Kořensko (u Pašovic) nebyl tolik znát aktuální úbytek vody, proto tady naštěstí mnoho pro přenášení nebylo. První větší množství měkkýšů jsme zaznamenali na úrovni Vranova. Další zastávka pak byla u osady Strouhy poblíž Podolského mostu. V rámci těchto zastávek jsme jich vrátili zpátky do vody okolo 500 ks. Potěšující pro nás bylo, že jsme při zastávce na Podolském mostě viděli další dva „sběrače“, kteří také házeli zpátky do vody uvízlé škeble a velevruby.

Foto Ivana Třeštíkové

V následujícím týdnu pak byla ještě jedna cesta kolem Orlíku, a tak nešlo nezastavit a ještě se po nějakých „škeblích“ nepodívat. Došlo na zastávku u obce Červená. Zde jich na úseku k železničnímu mostu bylo sebráno asi 150 ks a pak ještě krátké zastavení na Otavě v tábořišti Štědronín, kde jich bylo sebráno dalších 20 ks. Co je ale pozitivní, že na těchto místech byla po březích spousta „škeblích cestiček“, ale na jejich koncích žádné škeble nebyly. K tomu všude lidské stopy, a tak to celkově působilo, jako kdyby byla tato místa již sesbíraná. To částečně potvrdil i místní rybař, který při čekání na úlovek chodil po břehu a tu a tam nalezenou škebli či velevrubu hodil do vody.

No a co k tomu závěrem? Snad jen velká škoda, že pokud bylo toto opatření plánované, stačilo jej oznámit dřív, aby se podařilo zajistit více dobrovolníků pro sběr těchto živočichů. Vlna, kterou se zpráva šířila médii, byla obrovská. Trochu potěšující je, že i když to bylo za minutu dvanáct, objevili se dobrovolníci, kteří změnili plány na víkend a šli měkkýšům pomoci. A co těší mě osobně, že se zapojily i naše děti, které vrtání se v bahně a soutěž o co nejvíce sesbíraných „škebláků“ velmi bavila. Tak jsme pomohli alespoň trochu. Bude to ale stačit?

Jakub Hromas, předseda ZO ČSOP Šumava

Překopávky

Bude Strakonice obtěžovat větší zápach ze spalovny?

Firma Rumpold plánuje ve Strakonících rozšíření spalovny nebezpečných odpadů. Z dosavadních podkladů pro vyhodnocení vlivu na životní prostředí není ani jasné, jaký odpad hodlá pálit, proč ho má být více a odkud ho chce svážet. Znečištění ovzduší se v okolí spalovny ještě zhorší. Zápach současného zařízení už tak dost otravuje život lidí ze sousedství a v novém projektu chybějí záruky, že ještě nezesílí.

Kapacita spalovny se má zvýšit o téměř třetinu své současné kapacity, tedy 400 tun odpadů za rok. K dokumentaci pro vyhodnocení vlivu rozšíření spalovny na životní prostředí proto specialisté na toxické látky ze spolku Arnika vypracovali odborné připomínky a předali Ministerstvu životního prostředí.

Foto -jj-

Na zápach ze spalovny si už léta stěžují místní obyvatelé a neexistuje vůbec žádný důvod, proč by jim měla spalovna ztrpčovat život mnohem více. Společnost Rumpold mluví o modernizaci. Příliš mnoho informací o konkrétních opatřeních jsme se od ní zatím nedozvěděli a v dokumentaci EIA nevyhodnotila zdaleka všechny vlivy záměru na životní prostředí, které mohou mít výrazný negativní dopad na zdraví lidí nebo životní prostředí.

Zařízení má spálením 1900 tun odpadů vyprodukovat 2100 tun popílku, popela, škváry a solidifikovaných zbytků ze spalování odpadů za rok. To nedává moc velký smysl, protože spálením odpadů by se měl jejich objem výrazně snížit. Firma Rumpold ve svém projektu navíc sama tvrdí, že po spálení se objem odpadů sníží na pouhých 10 %. Jak je tedy možné, že se objem po spálení zvýší?

Spalovny produkují obrovské množství nebezpečných škodlivin, jako jsou dioxiny nebo těžké kovy a mohou velmi negativně ovlivnit životní prostředí. O tom se každý rok můžeme přesvědčit z Integrovaného registru znečišťování vedeném Ministerstvem životního prostředí, do kterého jsou nejen spalovnaři povinni hlásit, kolik toxických látek uniklo do ovzduší nebo do odpadů.

Je naprosto nezbytné, abychom věděli, jak provozovatel zamezí rozptylování popílku a nejtoxičtějších zbytků po čištění spalin do okolí. Kromě toho skladování těchto extrémně nebezpečných materiálů, stejně jako nebezpečných odpadů čekajících na spálení, je v blízkosti obytné zástavby podle územního plánu Strakonice nepřijatelné.

Spalování odpadů je vůbec nejméně efektivní zacházení s odpady. V dnešní době už existují mnohem šetrnější nespalovací technologie, které umí zbavit zdravotnické odpady infekčnosti, kontaminovanou zeminu ze starých zátěží vyčistit nebo rozložit složité chemické sloučeniny na jednoduché. Nespalovací technologie mají navíc mnohem menší dopady na životní prostředí než spalovny nebezpečných odpadů, které nejsou ani zdaleka ideálním a neúčinnějším způsobem jejich zneškodnění.

Jiří Kaňa, Arnika

O slepičí krok v českém lesnictví a zemědělství

Konec letošního roku patřil dlouho sledované legislativní tahanici o změnách v lesním zákoně, budoucí podobě hospodaření a reakci na současnou kalamitu. 31. 10. senát schválil novelu, která uvede do praxe některé důležité změny pro ozdravení našich lesů. Nicméně celá řada dalších klíčových opatření zůstává zatím beze změny. Přijatou novelou se například podařilo odblokovat řešení vysokých stavů spárkaté zvěře, které znemožňují nejen přirozenou obnovu lesů, ale znehodnocují i náklady vložené do obnovy umělé. Další změnou je vyplácení kompenzací soukromým vlastníkům lesů (viz např. [zde](#)). Naproti tomu se do novely nepodařilo "protlačit" velmi potřebné prodloužení lhůty pro zalesnění, což by umožnilo samovolnou obnovu lesa nebo obnovu pomocí přípravných dřevin. Tuto a několik dalších úprav bylo ministrem zemědělství přislíbeno řešit jiným způsobem (např. opatřeními obecné povahy) před přípravou a přijetím nového lesního zákona.

Dílčí změny k lepšímu se chystají i v zemědělském sektoru. V roce 2020 by mělo vyjít v platnost nařízení, které omezuje velikost lánů jedné plodiny na výměru 30 hektarů. Prozatím však platí pouze pro erozně ohrožené pozemky (v současné době kolem 60 % výměry zemědělské půdy). Ministerstvo zemědělství plánuje nařízení od roku 2021 rozšířit na veškerou zemědělskou půdu. V praxi to bude znamenat rozčlenění takto velkých ploch na pozemky různých plodin, případně vytvoření pásů travního porostu nebo pícniny o šíři alespoň 22 metrů. Opatření by mělo napomoci v ochraně půdy proti erozi a také ve zvýšení rozmanitosti a členitosti zemědělské krajiny (více např. [zde](#)). Při nedodržení bude hrozit zemědělcům odnětí některých hlavních dotací. Opatření pro rok 2020 by se mělo dotknout zhruba 1200 půdních bloků. Někteří zemědělci již realizaci započali (viz [zde](#)).

Foto -jj-

I když samozřejmě paušální zastropování velikosti pozemků není samo o sobě schopno komplexně řešit problémy v nakládání se zemědělskou půdou, je to důležitý krok vpřed. Doufejme, že ani v zemědělství, ani v lesnictví snaha po zlepšení na delší dobu neutichne a tyto tendence budou postupovat dál. -jj-

Co je nám do Indonésie

Tuhle otázku často pokládají lidé, kteří se zastaví na stánku či besedě spolku Prales dětem. Vysvětlení je prosté. Všichni jsme na jedné lodi, kde nám globální ekosystém poskytuje životodárné a podpůrné služby, které potřebujeme k životu bez ohledu na stát či kontinent. A taky je krásná.

Právě úžas nad krásou indonéského deštného pralesa započal „zelenomodrou cestu“ Čechů za ochranou nejvzácnějších ekosystémů planety Země. V roce 2009 se zakladatel spolku Prales dětem Milan Jeglić rozhodl aktivně konat v ochraně přírody a kriticky ohrožených druhů poté, co zažil prales na vlastní kůži a současně nahlédl do jeho ohrožení. Od té doby uběhlo 10 let a projekty na ochranu přírody Green Life a Blue Life se konstatně vyvíjejí a rostou.

Foto archiv spolku Prales dětem

státním orgánům na ochranu přírody, které se potýkají s nedostatkem financí a pracovníků v terénu. Spoluráce nese viditelné ovoce v podobě nárůstu počtu zvířat v rezervaci a téměř úplné eliminaci pytláctví v oblasti zejména díky využití fotopastí, ale také díky aktivní hlídkové a strážní činnosti v terénu.

Projekt Blue Life tvoří druhou půlku etické cesty ochrany přírody v Indonésii. Zabývá se ochranou mořského ekosystému a zvířat v souostroví Pulau Banyak u Sumatry. Zde se spolek Oceán dětem věnuje odpadovým programům a čištění pláží. Druhá protipytlácká hlídka složená z místních chlapů tvoří tým Blue Patrol a hlídkuje na moři opět ve spolupráci se státní ochranou přírody. Kontrolují rybářské lode, zda neloví zakázané (rozuměj ohrožené) druhy ryb a zvířat či nevykrádají želví kladiště pro prodej vajec na černý trh.

Oba projekty se pak snoubí v širší obraz „zelenomodré etické cesty“, na kterou se může vydat v podstatě každý. Jedna možnost je zažít to na vlastní kůži, totiž přihlásit se na dobrovolnický program, který mnoha lidem všech věků a profesí doslova změnil život. Krása panenské přírody a etické nastavení programu přivádí lidi k pochopení souvislostí, od kterých jsme se jako společnost odtrhli životem ve městech a umělém lidském prostředí. Druhá možnost je připojit se ke komunitě, která za ty roky kolem projektů vznikla. Financování a chod projektů totiž spočívá na dobrovolnictví a zapojení široké veřejnosti, dětí, škol či etických firem. Je to krásný a funkční příklad spolupráce a toho, že i když jen jeden člověk opravdu chce, svou energii k sobě přitáhne další a můžou se dít dobré věci. Mnoho lidí by třeba rádo pomohlo a jen nevědí jak. Právě proto je tu spolek Prales dětem, který upozorňuje na bezohlednost ve vztahu k přírodě a zvířatům a aktivně se staví proti zločinům na nich. Zapojit se může každý dle svých možností a schopností.

Víc lze zjistit na veřejných přednáškách, které členové spolku pořádají. V brzké době bude jedna taková ve strakonickém společenském sále při příležitosti Zelených otazníků 4. 12. od 18 h. Přednášku můžete pomoci uspořádat i Vy. Stačí se obrátit na kontakty na [webu](#). Zde také zjistíte více informací o všech aktivitách spolku, včetně těch v ČR proti jedům v krajině a problému travičství, či o světovém monitorovacím programu pro školy, atd. Na webu naleznete postup jak můžete sobě i svým blízkým zakoupit kus pralesa, stát se virtuálním členem Tygřího a Želvího komanda nebo se zapojit do monitoringu pořízení rodinné fotopasti. Tedy zajímejte se, nebuďte lhostejní a zapojte se do ochrany přírody! Spolek Prales dětem je otevřen nápadům, návrhům i dobrovolníkům. Vydejte se objevovat etickou cestu Green&Blue a pochopíte, co je nám do Indonésie, i když žijeme v ČR.

Alena Bendová

Urbex - Místa, která si příroda bere zpět (2.)

Druhý díl miniseriálu o zaniklých městských prostorech bych rád věnoval nejznámějšímu a možná i největšímu urbexu na světě (pokud jej tak tedy můžeme nazvat). Na rozdíl od klasických urbexů vznikl následkem ekologické katastrofy - ano, jedná se o okolí bývalé černobylské jaderné elektrárny a zejména "město duchů" Pripjať. Nebudu popisovat samotné artefakty tohoto prostoru. Jednak jsem místo osobně nenavštívil a jednak je takových informací na internetu nespočet. Rád bych se zaměřil spíše na nechtěnou popularitu této oblasti a přírodní význam absence trvalého osídlení.

Nedlouho po radiální havárii v roce 1986 byla na části území Ukrajiny a sousedního Běloruska ustavena ochranná zóna o

Koně Převalského v černobylské zóně, foto Michael Kötter

rozloze bezmála 5000 km². Na první pohled se může zdát, že radioaktivitou zamořené území, kde navíc při likvidaci havárie probíhaly nekompromisní čistky od všeho živého, bude po mnoho století nehostinnou pustinou. Stal se však pravý opak. Černobylská příroda vzkvétá. Stala se pravým ostrovem biodiverzity. Stahují se sem šelmy i velcí kopytníci - medvědi, rysy, vlci, jeleni wapiti a byly sem i vypuštěni koně Převalského. A důvod? Absence jejich úhlavního nepřítel - člověka. Z černobylské zóny tak vznikla obrovská laboratoř. Z jednoho úhlu pohledu laboratoř účinků radiace na živé organismy. Z toho druhého může zkoumat, jakým způsobem se navrácí příroda do lidmi opuštěného prostoru.

Jak je možné, že se pro člověka neobyvatelné území stalo útočištěm tolika vzácných druhů? Odpovědi na tyto otázky nalezneme např. ve francouzském dokumentu z roku 2010 [Černobylský přírodopis](#). V první fázi akutní kontaminace došlo k úhynu většiny zvířat. Když však radiace poklesla na nižší úroveň, došlo k mohutné rekolonizaci zóny. Navíc zde dokonale funguje přírodní výběr, kdy jedinci stížení jakoukoli odchylkou podléhají predátorům jako první. Výjimku však tvoří překvapivě ptáci. Např. u vlaštovek byla zaznamenána vysoká úmrtnost a množství deformací. Vysvětlení je více než zajímavé. Vlaštovky při svých dlouhých migracích zpracovávají většinu svých antioxidantů, které pak chybí po návratu do zóny při ochraně proti volným radikálům vzniklým ionizujícími zářeními. Naopak u myši byl pozorován zcela jiný efekt, kdy relativně nízké dávky radiace způsobily adaptaci a zvířata se tak stala odolnější i silnějším ozáření. Pěkné obrázky k tomuto tématu nabízí také dokument [Černobyl ožívá: Návrat divočiny](#) z roku 2007.

Černobylská zóna nebyla lidmi skutečně zcela opuštěna nikdy. Zástupy likvidátorů vystřídaly osoby starající se o běžný nutný provoz při pokračující asanaci. Ochranná zóna jako celek začíná zcela fungovat až v roce 1994. Dovnitř je možné dostat se pouze na zvláštní povolení. Souběžně s tím se rodí černobylský turismus. Lidé fascinováni mystériem místa sem proudí z celého světa a dalo by se říci, že jejich počty do dnešní doby stále strmě narůstají. Důležitým milníkem je rok 2011, kdy se z černobylské zóny stává oficiální turistická destinace. A doslova šílenství a renesanci zájmu pak způsobuje nový, povedený a velmi úspěšný seriál Černobyl, odvysílaný letos.

Na boom černobylské turistiky se dá nahlížet z mnoha různých stran. Dá se pochopit, že ukrajinská vláda i místní obyvatelé se snaží využít příležitosti a z tohoto fenoménu nějakým způsobem profitovat. Otázkou zůstává, zda získané finance proudí alespoň zčásti těm, kteří byli havárií postiženi, případně na obnovu místa. A také to, jestli by živelnost turistiky neměla být nějakým způsobem regulována. Jednak čistě z pietních důvodů, jednak proto, aby charakter opuštěnosti do pár let nevymizel. Je snadné si představit, jak bude příliv dalších desetitisíců výletníků doprovázen výstavbou turistické infrastruktury. Co to udělá s divokou černobylskou přírodou, je otázka další. Osobně si nemyslím, že dokonalé zpřístupnění místa takřka pro každého, kdo je ochotný si zaplatit, zlepší situaci místních nebo vnímání souvislostí historické události. Obávám se, že pro většinu příchozích je návštěva černobylské zóny jenom další adrenalinovou atrakcí a zážitkem, kterým se mohou pochlubit na sociální síti.

Pripjať, foto Jorge Franganillo

V letošním roce oznámil ukrajinský prezident další posun v úrovni turismu - ze zóny se prý má stát turistická lokalita se stezkami a doplňkovým zařízením. To vše má změnit i nahlížení světa na celou událost.

Více než 30 let po havárii začínají kolabovat některé pripjaťské budovy a pohyb v městě duchů se stává pro návštěvníky nebezpečným. Ukrajinská vláda uvažuje o jejich opravě. Namísto pozorování ekosystémů s minimálním vlivem člověka tak vystává otázka, zda nejslavnější urbex nezaklikne pod senzacechtivostí a tlakem tvrdé turistiky. -jj-

Lokálnost, zamyšlení nad naší zodpovědností - 2. – Potrava, ošacení

Milujeme sladkou chuť od narození. Máme dvě odlišné možnosti, jak chuť uspokojit. Pro hezkou představu uvedu příklad dvou různých způsobů:

1. způsob: Nákupem sladkých sušenek si uspokojíme naše chutě (plastové obaly - odpad, doprava). Doma je zbaštíme a máme při požívání dobrý pocit. Jak dlouho trvá? Chvilku - a tak běžíme další den pro další balíček, pro další dobrý pocit. Po požívání sladkých sušenek potřebujeme často zubaře, zvykáme si na uměle vyrobené cukry. Abychom mohli kupovat sušenky, musíme chodit do práce, díky které získáme peníze. Do práce chodit „musíme“, a tak to většina z nás bere. Nebaví nás to, stěžujeme si, ale stále to děláme. Je to super, máme peníze a díky nim si můžeme hodně dopřát. Ve skutečnosti si často dopřáváme hodně všeho, co k životu nepotřebujeme. Super pocit z práce, která nám nedává smysl, končí v momentě, kdy se zamyslíme.

2. způsob: Jdeme na procházku na zahradu, k přátelům, do přírody. Nasbíráme, natrháme hrušky, které cestou požíváme. Doma je zpracujeme třeba jako povidla či křížaly. Můžeme tak uspokojit všechny své potřeby. Protože jsme v přírodě a nemusíme spěchat, můžeme krásně dýchat. Zajistíme si potřebnou potravu, pobyt v přírodě je bezpečnější než cesta do obchodu pro sušenky a máme možnost lépe spát. Z vlastní zkušenosti vím, že usínání a spánek po požívání sladkých sušenek je málo hodnotný a ráno je probuzení doprovázeno únavou.

Každý člověk je jedinec, nelze tedy poradit správný stravovací plán obecně. Obecně lze shrnout pouze základy stravování - jíst tolik, co potřebujeme (nepřejídat se), jíst základní suroviny. Od konzumního stravování ke správnému vede několik kroků. Vrcholem správného stravování je podle mé úvahy přijímat potravu, která se vyskytuje v kraji, kde žijeme. Potrava by měla být čistá (tedy přímo neznečištěná chemickými prostředky). Tím se může z velké části vyřešit problém s odpadem, dopravou i dalším znečištěním planety Země.

Je nutné se zodpovědně postavit k obstarávání naší potravy. Pokud nakupujeme potravu, kterou potřebujeme, občas ji zpestříme něčím nevšedním a zajímavým, je to super a určitě to nemusí být finančně náročné. Potravu, kterou potřebujeme, získáme plně v naší oblasti České republiky.

Ovoce lze z velké části zajistit bez peněz, zeleninu si můžeme často vypěstovat nebo třeba vyměnit s někým, kdo ji pěstuje, za něco, co právě vy děláte. Obiloviny jsou na pěstování na zahrádce náročnější, ale v České republice stále roste množství farmářů, pěstitelů. Ořechy jsou dostupné v přírodě nebo například na zahrádě u souseda (jasně, že po domluvě). Luštěniny

Foto Iveta Holubová

Lze také z části pěstovat, u nás v jižních Čechách hlavně hrách a fazole. Olej pro přípravu pokrmů lze sehnat vyrobený v České republice a místních zdrojů. Bylinky pro dochucování jídla a k přípravě nápojů lze krásně každým rokem získat na zahrádě či v přírodě.

Pokud někdo potřebuje mléčné a masné výrobky, je opět nutné se zamyslet, jak často. Po zamyšlení si určitě může najít cestu, jak získat tyto produkty ve své lokalitě.

Důležitou roli hraje určitě množství. Pokud jíme více, než potřebujeme, plýtváme jídlem. Děti krásně vědí, kolik jídla potřebují, ne vždy musí mít snídani, svačinu, oběd, svačinu, večeři. Samy si dokáží určit tempo, když jim dáme tu možnost. Bylo by fajn jim nezajišťovat špatné návyky nucením do jídla.

Každý rok by bylo hezké zasadit strom či keř, aby sběr ovoce mohl nepřetržitě pokračovat.

V případě ošacení uvedu zase příklad:

Je v pohodě si koupit bavlněné tričko vyrobené v Bangladéši a třeba ještě doma obatikovat barvou koupenou v drogerii? Tím, že takové tričko koupíme, podporujeme pěstování bavlny (s tím souvisí mnoho - např. ztráta úrodné půdy, znečištění půdy, znečištění vody, výroba strojů pro zemědělské hospodaření...), dopravu bavlny na místo, kde se zpracovává, doprava na místo, kde se ze suroviny stává výrobek, vykořisťování dělníků, barvení látek (znečišťování vod) doprava hotového výrobku do obchodu, likvidace trička po uplynutí životnosti. Každý z nás si dovede proces výroby trička převést na peníze. Jakou má cenu takové tričko? Běžná cena se pohybu-

je kolem 100,- Kč. Kolik peněz se vám počítá za jednu odpracovanou hodinu ve vašem zaměstnání? Aby vše dávalo smysl, proces výroby trička a s vypěstováním bavlny trvá hodinu.

Tím, že si ho koupíme, vše, co je za výrobou schované, podporujeme. Ano je to jenom jedno tričko, jenomže vy nejste jediný člověk, který tak činí. Každé tričko se počítá! Oblečení si pořizujeme pro radost, lepší pocit. Zkusme déle přemýšlet před nákupem nového kousku oblečení.

V dalším díle se objeví tipy s možnostmi, kde pořídit to, co potřebujeme. **Iveta Holubová**

Budkování pro všechny

Představa toho, že v „jeden okamžik“ budou různí lidé na různých místech Strakonicka podnikat důležité kroky v zájmu ochrany přírody a životního prostředí, je pro mě naprosto dokonalá. Myslím, že vědomí toho, že „je nás víc“, umocní už i tak skvělý počín a dodá mu na váze v oblasti mezilidských vztahů.

První takovou akcí bude právě Budkování - v předjaří 2020 (cca únor) plánujeme umístit ptačí budky v Domanicích, Radomyšli a přilehlém okolí na vhodné stromy a podpořit tak počty ptáků v celé lokalitě.

Pro všechny, kteří mají v rámci tohoto regionu ve svém okolí či přímo na své zahradě vytipovaný strom, rádi zdarma zprostředkujeme a dopravíme ptačí budky s návodem na správné umístění a zásobou krmiva pro případné zimní příkrmování. Budkování bude probíhat ve spolupráci se ZO ČSOP Strakonice a bude financována národním programem Ochrana biodiverzity.

Zůstaneme spolu nadále v kontaktu a po sezóně (tedy někdy na podzim 2020) vás požádáme o informaci, jestli se v budce někdo zabydlel. V případě, že bude budka prázdná, zkusíme společně vymyslet nápravná opatření, případně vytipovat jiné místo u vás.

Kromě příkrmování bude součástí péče každoroční vyčištění budky po ukončení hnízdění. V případě zájmu a pro doplňující informace mě prosím kontaktujte na telefonním čísle 775 690 356, případně na mailu jarcalancova@seznam.cz.

Za váš čas, energii a důležitou pomoc předem moc děkujeme, vážíme si toho a těšíme se na spolupráci. **Jaroslava Divišová**

Foto -ah-

Zasadíme Česko v Písku

Iniciativa Zasadíme Česko vzešla ze spolku Pago Pago, který ji každoročně na podzim vypisuje pro celou republiku. Cílem akce je společně sázet byliny a dřeviny v katastru obce, kde bydlíme, a tím zlepšit své životní prostředí, podpořit život. Vytvářet a podporovat zeleň v krajině i ve městě, kde žijeme, na místech, která jsou nám blízká.

Ve spolku Voda a zeleň v Písku jsme se rozhodli uposlechnout tuto výzvu a obrátili jsme se s prosbou o spolupráci na Odbor životního prostředí města Písku. Koordinátorkou této akce se stala Veronika Paluková, která je zakládající členkou spolku Voda a zeleň v Písku.

Foto Dáša Švecová

Zdálalo se nám smysluplné zapojit do sázení školní děti a najít ve městě místo pro nové stromy tak, aby děti mohly stromy, které pomáhaly zasadit, nadále „potkávat“ a sledovat, jak rostou. Oslovili jsme tedy školy s nabídkou, že se děti mohou zúčastnit podzimní výsadby zeleně v Písku. Šlo zejména o náhradní výsadby za uschlé stromy či náhrady za pokácené stromy. Kvůli inženýrským sítím není vůbec lehké najít v dnešním městě místo, kde vysadit nový strom. Naštěstí vstřícnost a ochota pracovníků Odboru životního prostředí v Písku a trpělivá práce Veroniky Palukové přinesly nakonec výsledek. I když se v Písku nedal přesně dodržet termín, který byl na akci spolkem Pago Pago vyhlášen, a kvůli suchu se zdrželo vyzvednutí sazenic stromů ze školky, hlavní smysl akce byl splněn. Ve čtvrtek a pátek 7. a 8. listopadu připravili pracovníci Městské zahrady v Písku pod vedením pana Tomáše Garaise pro děti názornou ukázkou, jak se sázejí stromy, s tím, že se děti mohly chopit náradí a pomoci. Odborné informace o sázení a funkci a užitečnosti stromů ve městě a jak se o ně správně starat, zprostředkoval dětem také pracovník odboru OŽP Ing. Ondřej Kofroň. V rámci ENVO se tak zapojily základní školy Svobodná, Cesta, Masarykova a Husova. Každá třída, která se účastnila, si tak mohla pod odbor-

ným vedením zasadit svůj strom. Ohlasy od učitelů i žáků byly vesměs nadšené. Kdyby bylo kam, sázeli by rádi více!
Dáša Švecová, spolek Voda a zeleň v Písku

Bezinka se přestěhuje

Je to přesně osm měsíců, kdy bezobalový obchod Bezinka poprvé otevřel své brány. Stihl uspořádat svůj první swap, bezobalové grilování, zapojil se do spolupráce s místní akční skupinou a jejím environmentálním programem „Planeta můj domov.“ Podpořil několik akcí, třeba sběrem použitého jedlého oleje či hliníku a kovu. Také se velice těšil ze zájmu žáků základních i středních škol, kteří se přišli podívat z vlastní iniciativy. Rozdal mnoho radosti a smíchu, ale také zklamání z nedodaného zboží. Jak se obchod a sortiment rozrůstal, rozrůstal se i zájem nových fanoušků bezobalového stylu žítí. Bezinka tak pomalu vzkvétala a těšila se z každého dne. Jak už to ale bývá, objevily se technické problémy, které ji prostě pálí, a tak se po hlubokém přemýšlení a zvažování rozhodla zvednout kořeny. Nekončíme, nebojte se. Stěhujeme se do krásných prostor a pokusíme se Bezinku zase více ukázat světu. Těšíme se na vás od 2. 12. 2019 na Velkém náměstí č. p. 5.

Lucie Kolaříková

Ostruhovník tykadlový

Ostruhovníka tykadlového (*Asiraca clavicornis*) jsem našla letos 24. 8. a 13. 10. v zámeckém areálu v Chanovicích a 4. 9. na okraji Horažďovic na zdi. Je to drobný hmyz patřící mezi křísy o délce těla 3,6–5 mm. Typická jsou velmi výrazná tykadla. První tykadlový článek je dlouhý, tlustý, listovitě zploštělý. Na něj odskrcením nasedá druhý článek, který je paličkovitý s členitým povrchem. Z druhého článku vybíhá tenká černá štětina (arista). Tykadla jsou vkloubena na hlavě ve výkrojků očí – oči mají ledvinovitý tvar a obklopují kořen tykadla. Typická jsou taktéž laločnatě rozšířená stehna a holeně předních nohou. Zadní nohy jsou uzpůsobeny ke skákání. Křídla pokrývají celý zadeček a mírně jej přesahují. Přední křídla mají výraznou žilnatinu, žilky jsou silné, pokryté uzlíkovitými zduřeninami (z každého uzlíku vybíhá drobná štětina). Zbarvení je hnědočerné se světlou kresbou. Mělo by se jednat o nezaměnitelný druh. Je rozšířený v téměř celé Evropě (od Pyrenejského poloostrova a Britských ostrovů přes jižní, střední a východní Evropu), v severní Africe a dále přes Blízký východ a Rusko až do střední Asie. Jako severní hranice rozšíření v Evropě bylo udáváno severní Německo a severní Polsko; starý nález z Lotyšska je pokládán za chybný. V roce 2009 byl ostruhovník tykadlový nově nalezen v jižním Norsku. V ČR žije roztroušeně a nehojně na výhřevných lokalitách v nížinách až pahorkatinách. Je to teplomilný druh, který osidluje slunná místa jako stepi, kamenité a křovinaté stráně, zanedbané vinice apod. Pravděpodobně mu vyhovuje nezapojený porost s ploškami obnažené půdy a zároveň přítomnost vyšších bylin či keřů. Potravní preference nejsou známy, zřejmě je to polyfág sající na různých bylinách a křovinách. Vytváří jednu generaci ročně, noví dospělci se objevují na konci léta, přezimují a poté přežívají až do dalšího léta. Dospělce je tedy možné nalézt po celý rok. Ostruhovník tykadlový není zvláště chráněným druhem ani není uveden v červeném seznamu ČR. Nicméně ve střední a západní Evropě patrně ustoupil a stal se vzácnějším. Příčinou je zřejmě zánik vhodných výhřevných lokalit se specifickými podmínkami pro jeho výskyt.

Foto Eva Legátová

Eva Legátová

Použitá literatura:

JAVOREK, V.: Kapesní atlas ploštic a křísů. SPN Praha, 1978.

RADA, S.: naturabohemica.cz/asiraca-clavicornis/

Večer s dokumentem – 70. díl – K čertu se zdravím

Dokument, který bude představen v dnešním díle seriálu, nabízí sbíhající se nitky od několika dalších materiálů. Ty jsme na stránkách časopisu v minulosti rozebrali: kniha Čínská studie a dokument Raději vidličky než nože (obojí viz [Kompost č. 8/2016](#)) zkoumaly úzké souvislosti civilizačních chorob a našeho jídelníčku - zejména konzumace živočišných potravin. Dokument What the health? (K čertu se zdravím) je vlastně volným pokračováním filmu Cowspiracy (na ten v našem časopise také přijde řada). Autor obou snímků Kip Andersen pokračuje na své cestě rozkrývání jednoho z největších molochů moderní doby.

Zatímco film Cowspiracy se zabýval zejména ekologickými dopady živočišné výroby, dokument What the health? (2017) zkoumá, jak už název napovídá, zejména spojitosti jídelníčku a životního stylu s naším

zdravím a rizikem vzniku těch nejčastějších a nejzávažnějších civilizačních nemocí.

Výše naznačené souvislosti jsou náplní první části filmu a srozumitelnou formou podávají některé odborné výstupy mnoha studií, výzkumů a veřejných zpráv. Mluví se např. o zprávě WHO z roku 2015, která řadí zpracované červené maso mezi karcinogeny 1. skupiny po bok cigaret nebo azbestu. Odhaluje úzkou souvislost mezi konzumací masa, živočišných tuků a cukrovkou. Popisuje nejnovější poznatky vědy, které odhalily úzké spojení konzumace kravského mléka s výskytem osteoporózy, cukrovky I. typu a rakoviny. 70 % lidí západního světa v dnešní době umírá na civilizační choroby - tedy nemoci, které jsou způsobené a kterým je možné předcházet životospřávnou. Výdaje na zdravotnictví dosahují astronomických částek. Navzdory tomu všemu je prevence odsouvána na úplný okraj veškerého zájmu a dění. Čím to je způsobeno?

Odpověď začíná být rozkrývána v druhé části dokumentu, kdy se autor nejprve seznamuje s dietetickými doporučeními velkých zdravotních institucí (Americká diabetická asociace, Americká onkologická organizace...); ta se ve většině případů příliš neliší od klasické americké stravy. Porovnává je s doporučením mnoha set výzkumů, které předkládají jako prevenci nízkotučnou stravu na rostlinném základu, a vydává se s těmito rozpory konfrontovat uvedené organizace. Není příliš velkým překvapením, že většina zástupců těchto institucí rozhovor odmítá nebo volí úhybný manévr ve chvíli, kdy přijde řeč na prevenci prostřednictvím stravy. To samo o sobě však ještě nezodpovídá položenou otázku. Odpověď vyplouvá na povrch ve chvíli, kdy se dozvídáme, kdo jsou hlavní sponzoři uvedených institucí. Většinu financování zajišťují společnosti jako Danone, Kraft, KFC, Tyson, Mc Donald's. Tyto instituce se tak dostávají do obrovského střetu zájmů, protože mají působit v prevenci nemocí, jejichž hlavní příčinou jsou produkty prodávané jejich hlavními sponzory.

A tato obří konspirace u zdravotnických organizací zdaleka nekončí. Americké ministerstvo zemědělství každých pět let sestavuje výživová doporučení pro veřejnost. Můžete hádat, kým jsou financováni lidé sedící v přípravném výboru - American meat institute, Coca-cola, Mc Donald's a dalších mnoho firem profitujících zejména z prodeje masa a mléčných výrobků. Podobná propojení se týkají i nejvyšších vrstev a samozřejmě toků peněz. Reklamy na tyto potraviny a postupy spojené s jejich propagací jsou podporovány vládními programy. Mléčný průmysl zcela logicky cílí na děti prostřednictvím školních kampaní. Ve vládě se lobbuje nejen přímým napojením na vlivné osoby, ale třeba i protlačováním protiaktivistických zákonů (za pořízení záběrů velkochovu skrytou kamerou tak můžete v USA skončit i na pár let za mřížemi). Na jednoho z představitelů firmy Hampton Creek (výrobce rostlinné alternativy vajec) byla dle zachycené mailové korespondence plánována vražda.

Podobné vazby je možné zachytit i na úrovni americké veterinární správy, která důmyslným systémem informátorů tají údaje o bakteriální kontaminaci masa a šíření infekčních chorob. Pomyslným vrcholem celé pyramidy je však propojení těchto struktur s farmaceutickým průmyslem, kde množství kolujících peněz, lobbyingu i snahy udržet status quo dosahuje obaludných rozměrů. Po boku masných a mléčných korporací samozřejmě lékárenské firmy figurují mezi největšími sponzory takřka všech amerických zdravotnických institucí.

Kromě rozplétání tohoto obřího zemědělsko-potravinářsko-lékařsko-farmaceutického smotance se dokument věnuje i některým zdravotním a ekologickým souvislostem. Věděli jste například, že látka kasomorfin vznikající z mléčné bílkoviny kaseinu může působit v našem organismu na podobné receptory jako heroin? A že tedy existují jasné důkazy o návykovosti konzumace mléčných výrobků? Obsah kaseinu je navíc v kravském mléce asi 10x vyšší než v tom lidském. Nebo víte, že jedno vykrmované prase vyprodukuje tolik výkalů jako zhruba 10 lidí? Co to způsobuje v Severní Karolině, kde je koncentrována velká část amerických chovů, je pak nasnadě.

Zbourán je také nejčastější mýtus o nedostatečnosti bílkovin v rostlinném jídelníčku. Američané konzumují v průměru 2x více bílkovin, než skutečně potřebují, ale pouze asi polovinu doporučené vlákniny. Velmi názorně je vysvětlen anatomicko-fyziologický rozdíl mezi plodožravci (opičího typu), mezi které se řadí člověk, a klasickými všežravci, případně masožravci, mezi které je také často řazen.

V závěru dokumentu jsou probrány pohledy lékařů operujících místo skalpelů rostlinnými jídelníčky. Např. v dietetickém programu dr. Esselstyna se celých 99,4 % pacientů vyhnulo srdeční příhodě po přechodu na nízkotučnou rostlinnou dietu. Ve filmu jsou na začátku představeni lidé trpící klasickými chorobami blahobytu (cukrovka II. typu, srdečně-cévní choroby a jiné projevy metabolického syndromu). V závěru se k nim vracíme po několikátýdenní stravovací kúře a až zázračném radikálním zlepšení zdravotního stavu včetně výrazného omezení medikace.

Dokument tak odhaluje souvislosti, o kterých možná část z nás tuší, ale nikdy jsme se neodvážili pomýšlet na to, kam až mohou ve skutečnosti sahat. A že řešení může být někdy jednodušší, než se zdá.

Film můžete zhlédnout [zde](#). -jj-

Pozvánky - prosinec 2019

Ekoporadna při Šmidingerově knihovně zve:

Zelené otazníky - "Jaké jsou kontrasty Indonésie očima dobrovolníka?"

středa 4. 12., 18 hod., společenský sál ŠK (3. nádvoří strakonického hradu), vstupné dobrovolné

Sumatra je místem, kde se odehrává mnoho příběhů z ochrany deštných pralesů, oceánu a jejich obyvatel. Jaké jsou protipytlácké, vzdělávací, odpadové, lesy obnovující a především etické programy spolku Prales dětem? Je cesta dobrovolníka nádherná a povznášející, nebo náročná a deprimující? Na tyto a další otázky se pokusí odpovědět Aneta Tonzarová.

Kurzy zdravého vaření

úterý 10. 12., nebo čtvrtek 12. 12. Vždy od 18 hod. na ZŠ Povážská.

Další sezóna kurzů probíhá 1x měsíčně do května. Jednotlivé kurzy na sebe nenavazují, hlásit se můžete i jednorázově. Přijďte se seznámit se surovinami a postupy pro zdravější, bezmasou nebo dietní kuchyni. Kurzovné 100 Kč. Lektor Ing. Jan Juráš Svou účast hlase předem na: jan.juras@knih-st.cz nebo 721 658 244. -jj-

Pobočka ŠK Za Parkem zve dospělé i děti:

Hraní na kantely

NE 1. 12.: hraní na kantely, případně i další nástroje. Koná se od 18:00 na pobočce Za Parkem ve spolupráci se spolkem Spona. K hraní, zpěvu nebo jen k poslechu zveme širokou veřejnost.

Korálkový andílci

PO 2. 12.: Zdeňka Slavíková: Tvořivý podvečer aneb Ze starého nově. Mezi 17:00 a 19:00 (lze přijít kdykoliv v tuto dobu) v půjčovně pobočky. Pomůcky a materiál na ukázkou a vyzkoušení budou připraveny, ale hodilo by se přinést i vlastní (kulaté korálky různých velikostí).

Zastavení v čase

ST 4. 12.: Krátké setkání, ztišení, verše Jiří Štaidl, poetická próza Wabi Daněk. Od 16:30 na pobočce Za Parkem.

Procházka do Katovic a okolí

NE 15. 12. Sváteční putování (cca 15 km), poděkování přírodě a nejen jí. **Sraz v 9:30 na nádvoří hradu**, dále přes Podskalí, Virt, **Štafetovou alej I.** (u Střely) a opravené kaple sv. Norberta **do Katovic**. Prohlédneme si **nové hřiště s dřevořezbami** a různé místní zajímavosti. Je zde i možnost občerstvení. Domů přes Pracejovice a **kolem nově budovaných vodních nádrží u Bažantnice**.

Toulání za šumavskými sklárkami

ST 18. 12.: Josef Pecka – přednáška s promítáním a prezentací nové knihy šumavského průvodce. Od 17:00 ve společenském sále ŠK (hrad).

Ledňáčci

Schůzky rodin se zájmem o přírodu, tradice a lidové hry. Pro děti všeho věku (i v kočárku) s rodiči, prarodiči apod. Přicházet mohou i dospělí bez dětí nebo starší školáci bez dospělých. Pomoc při vedení programu je vítaná, ale není nutná. Chodit lze i nepravidelně. Sraz v 16:00 před zámek u vývěsky ŠK. **PÁ 6. 12.: oslavíme Mikuláše. PÁ 13. 12. si uděláme předvánoční setkání** v parčíku u archivu. Zkontrolujeme krmítka, předáme si drobné dárky, ozdobíme některý z keřů v parku (např. Jablíčky, hvězdičkami z pomerančové kůry apod.). Na schůzky si berte s sebou baterky, a bude-li sníh, i boby. Info pobočka Za Parkem (Husova č. 380) nebo vedoucí Monika Tůmová (602 361 321).

Výstavky

Výstavka větviček na určování podle pupenů

(i s možností konzultace) – v půjčovně v Husově ul. č. 380. **Pokračují i dlouhodobé akce – Místa s přírodními zajímavostmi, Nejlepší knihy aj. Více na pobočce ŠK Za Parkem (380 422 720, hrdlickova@knih-st.cz). PO 23. 12. – PO 30. 12. zavřeno (dovolená). -ah-**

Šmidingerova knihovna zve:

Výstava enkaustiky

Do 31. 12. – Enkaustika aneb Krácení dlouhé chvíle pana Josefa Novotného. Obrázky tvořené žehličkou a voskem. Přístupné v době konání společenských akcí. ŠK, společenský sál.

Kurzy počítačové gramotnosti

3. 12. – Bezpečný internet, vyhledávání na internetu.

17. 12. – E-mail – posíláme první poštu.

ŠK, studovna, 9:00 – 10:30.

Ikonografie Kristova narození a dětství

3. 12. - Přednáška zaměřující se na ikonografii Kristova narození a dětství bude pojednávat o pozoruhodných sochách Panny Marie těhotné a o kultu Jezulátka se zvláštním zaměřením na Jezulátko Pražské. Přednášející prof. PhDr. et Ing. Jan Royt, Ph.D., DSc. Vstupné 20/10 Kč (členové muzejního spolku zdarma). Ve spolupráci s Muzeem středního Pootaví. **ŠK, společenský sál, 17:00**

Mikulášská nadílka

4. 12. – Tradiční návštěva Mikuláše, čerta a anděla v knihovně. Oddělení pro děti ŠK, od 16:00 do 17:30 hod.

Jiná jména smrti / Marcela Víchrová

4. 12. - 30. 12. – Výstava ilustrací ke stejnojmenné knize Josefa Křešničky. Vstupní hala ŠK, otevřeno ve výpůjční době ŠK.

Bookstart – S knížkou do života

5. 12. – Pravidelné setkávání s rodiči a dětmi v rámci nového projektu na podporu pozitivního vztahu ke knihám, čtení a čtenářství u nejmenších dětí, a to ve spolupráci s rodiči. V případě zájmu o účast nás prosím kontaktujte na tel. 380 422 708 nebo osobně na oddělení pro děti. Oddělení pro děti ŠK, od 9:30.

Vánoční koncert skupiny Piánko

12. 12. – ŠK, společenský sál, 19:00 hod.

Tvořivá dílnička pro děti

19. 12. – Vánoční podložky. Tvoření pro děti v knihovně, materiál bude k dispozici na místě. Oddělení pro děti ŠK, 8:00 – 11:00.

Pozvánky odjinud:

Materiální sbírka pro azyl Sirius 2019

Sbírka probíhá v termínu od 18. 11. do 23. 12. 2019. Jedná se o 9. ročník sbírky, který letos pomůže asi 50 psům a 40 kočkám v dobrovolnickém azylu v Záhoří u Písku.

Čím můžete pomoci:

Psí a kočičí krmivo všeho druhu (granule, konzervy, paštiky, piškoty, pamlsky), deky, povlečení, ručníky, koberce, lina, kočkolit, písek, odčervovací tablety, antiparazitika, dřevitá vlna, sláma apod.

Sběrná místa:

Blatná

Krmiva a chovatelské potřeby, tř. J. P. Koubka 86 (u kašny v průjezdu), tel.

774 442 651, lze nakoupit přímo na prodejně. Za každých prokopených 1000 Kč do sbírky v naší prodejně bude věnováno 100 Kč jako finanční dar pro azyl Sirius.

Strakonice

Petr Stříbrný, tel. 774 442 651 (vzvednutí věci po telefonické domluvě).

Písek

Chovatelské potřeby Zoo Drlíčov, Fráni Šrámka 129, tel. 775 553 263, lze nakoupit přímo na prodejně.

Plzeň

Karolina Anna Palmaka, tel. 775 740 230 (adresa po telefonické domluvě).

Více informací:

Ivana Bůbalová, koordinátorka sbírky, tel. 602 467 689, ivana.bubalova@seznam.cz, [facebook](#).

Jménem všech svěřenců azylu Sirius vám děkujeme za pomoc!

Drobné smetí

Návrh na volné kácení stromů podél železnic narazil v senátu

Novela zákona o drahách, která měla mimo jiné umožnit volné kácení stromů v blízkém okolí železnice, neprošla senátem a vrací se zpět do Poslanecké sněmovny. Více se dozvíte [zde](#).

Chráněné území v Antarktidě se opět nepodařilo schválit

Již osmé jednání o vyhlášení antarktické rezervace bylo zablokováno Ruskem a Čínou a její schválení tak bylo opět odsunuto na neurčito. Více viz [zde](#).

O výjimce pro elektrárnu Chvaletice se bude jednat znovu

Výjimku udělenou elektrárně Krajským úřadem Pardubického kraje zrušilo MŽP. V případě jejího schválení by došlo k výraznému navýšení emisí rtuti a oxidů dusíku. Více informací se dočtete [zde](#).

Gambrinus končí se stáčením do PET lahví

Prvním velkým pivovarem, který končí s PET lahvemi, je plzeňský Gambrinus. I když důvody mohou být různé, oficiálně je uváděno snižování produkce plastů a šetrnost k životnímu prostředí. Více informací je k dispozici [zde](#).

Časopis Forbes zveřejnil etického průvodce vánočními svátky

Tipy nejen na pořizování šetrnějších dáreků ale i na „zelenější“ průběh svátků si můžete pročit v [tomto textu](#).

Otevřený dopis ke kácení stromů v ochranných pásmech

Bývalý úředník OŽP MÚ Strakonice Ing. Ondřej Feit (Společnost pro zahradní a krajinářskou tvorbu z.s.) sestavil otevřený dopis ministru životního prostředí ve věci jednoduššího povolování kácení stromů v ochranných pásmech vodovodů a kanalizací v rámci tzv. invazní novely zákona o ochraně přírody a krajiny. Varuje před úbytkem stromů a neprováděním náhradní výsadby. Více si můžete přečíst [zde](#).

Zemřel bývalý ředitel NP Šumava

Ve věku 78 let zemřel poslední československý premiér Jan Stráský. Jeho působení ve funkci ředitele NP Šumava letech 2011 a 2012 bylo doprovázeno mnohými kontroverzemi. Více informací viz [zde](#). -jj-

Hlasování o útulcích pro opuštěná zvířata

16. 10. 2019 se v Poslanecké sněmovně hlasovalo o návrhu poslankyně ANO Moniky Červíčkové zakázat útulky nespolupracující s obcemi. 8 z přítomných poslanců bylo pro, 42 proti, a to hlavně pro nejasnost, jak by měla spolupráce s obcí konkrétně vypadat. Veterinární zákon jako celek zákonodárci schválili. Odsouhlasili tím mj. povinnost čipovat štěňata a hlásit chovy tří a více fen. Více viz [zde](#) a [zde](#). -ah-

Náš velký útěk

Zdá se, že únik lidí před civilizací do přírody je čím dál tím silnější téma. Po velkém ohlasu knihy o šumavských tulácích Raději zešítel v divočině se podobných příběhů v různých podobách objevilo několik. Rád bych vám představil jeden, který naleznete ve fondu ŠK.

Knihy Náš velký útěk je příběhem Andrey Hejlskov, dánské psycholožky, jejího muže Jeppeho a čtyř dětí. Šestičlenná rodina se rozhoduje pro velký krok - roční pobyt ve švédských lesích mimo hranice běžné civilizace. Kniha není ani zdaleka pouhým popisem technologických překážek. Je zejména sondou do duší a myslí všech zúčastněných. Zprvu idealistická představa se mění v psychologický boj takřka ve všech rovinách mezilidských vztahů. Nadšené pohnutky velmi brzy narážejí na osobní

limity, nečekané překážky a také na drsnou severskou zimu. Vypravěčské umění autorky nechává odhalit vše až na samou dřev.

"Náš velký útěk nikdy nebyl útekem od problémů a konfliktů. Byl to pád kamikaze přímo do srdce rodiny, do soukromí, do potíží - chtěli jsme je chytit pod krkem, obrátit je vzhůru nohama a cloumat jimi, dokud se neroztřesou a neutečou. Věděli jsme, že to bude těžké a příšerné, ale že to bude stát za to."

Rozvážný začátek upomíná na českou klasiku Jana Otčenáška Když v ráji přišlo. Brzy se však posouváme k hutnějším psychologickým rozborům pohnutek k odchodu, rodinné rady rozhodující o otázce "zda se to vůbec smí?". Velmi zajímavá jsou tato témata hlavně z pohledu čtyř dětí (dvou patnáctiletých, jedenáctiletého a ročního) - jakou roli v rozhodování hrají s výjimkou nejmenšího ony samy a jak se mění jejich postoje a potřeby v průběhu pobytu.

Konkrétní popis způsobu útěku a vytváření nového domova se zdá jakoby v pozadí celého příběhu, převažují četná zamyšlení vložená do samotného děje. *"Uvažovala jsem, jak je zvláštní, že ze všeho nejdřív vyčistíme dvorek a vyrveme ze země všechno i s kořeny. Je to divné. Tkví to snad v lidské podstatě? Dělalí to tak lidé? Proč považujeme za natolik nutné založit si lidský prostor, oddělit ho od zbytku - jsme na této půdě cizinci?"*

Pobyt v divočině začíná na jaře a jeho idylčnost se ztrácí v časovém presu stavby srubu, který musí být hotový do zimy. Zatím rodina pobývá v chatce o ploše 16 m² a v provizorním týpí. Stavba srubu je vlastně nechtěnou symbolikou celého příběhu, zrcadlí se v ní veškeré komplikace a spory a stává se metou, kde by mohl začít bezstarostný život v lůně přírody.

"Proměnlivost počasí mě naprosto vyváděla z míry. Probouzela ve mně zásadní pocity nejistoty a neustálé změny. Doma v Dánsku počasí moc velkou roli nehrálo, v domě, v práci ani v koloně aut cestou domů."... "Po ránu jsme se probouzeli pozvolna. Nebudilo nás žádné vyzvánění, jen sílící zpěv ptáků a šum větru ve vrbách u řeky. Tak jsme procítali. Pomalu."

V ději se hned na začátku objevuje i postava Kapitána - rodinného přítele, který se stává průvodcem divočinou, zrcadlem i komplikací současně. Není kladným ani záporným článkem komunity, ale ukázkou složitosti lidských povah. Stejně jako další lidé, kteří se objevují na scéně. *"Stali jsme se katalyzátory snů. Kdekdto nám píše maily, navštěvuje nás, usazuje se v lese v našem okolí, všichni ti lidi si tu plní vlastní sny, zatímco my pomalu ztrácíme ty své."*

Vztahy v celé rodině se zdají být okolnostmi, podmínkami a prací velmi tvrdě zkoušeny. V jednu chvíli vše přichází k existenční krizi, aby se vše opět urovnalo a zdálo se být ještě pevnější než předtím. *"Proč jsme vlastně křičeli? Protože nás neutlumovala ani neotupovala společnost svými rozptýleními. Protože už naším nepřítelem nemohl být Kapitán. Protože jsme osaměli. Protože jsme poprvé byli sami sebou."... "Odjeli jsme do divočiny, protože jsme se chtěli zbavit pseudoprobémů a zlovyků, chtěli jsme snížit výdaje a už se nehonit jako pitomci za vyššími honoráři. Chtěli jsme dokázat, že nejsme hovada. Chtěli jsme vědomě dospět k rozhodnutí: Vrátit se - nebo ne."*

A jak to celé vlastně dopadlo? Vrátili se zpět do Dánska, nebo zůstali? Stihli dostavět srub a začali v něm žít? Ustála rodina tak obrovský tlak? Nebo věci dostaly úplně jiný spád? To vám ovšem neprozradím. V knize toho ale samozřejmě naleznete mnohem víc než jen vyústění zápletky.

"Kdosi jednou řekl, že svoboda je možná vždycky, jde jen o to, čeho všeho se chceme zbavit. Ten někdo měl pravdu." -jj-

Bajka ze 17. století

Když jsem před pár týdny četla článek mého kolegy Honzy Juráše o znesvářených rytířích, vybavila se mi **jedna z La Fontainových bajek, a sice „Všem lidem se nelze zachovat“**. Znáš ji z **převyprávění Oldřicha Syrovátky**, v próze. Víš ale i o veršované verzi, protože mi ji kdysi (už ale ne celou) recitovala jedna z mých čtenářek. Naučila se ji za I. republiky ve škole. Stejně tak dědeček jiné čtenářky. Ta si ji pamatuje od něj - a také už ne všechny sloky. Pokud by ji někdo z vás dal dohromady od začátku až do konce, budeme rádi, když se nám ozvete. Na internetu jsem hledala plnou verzi marně a ani v knížkách jsem ji nikdy neviděla. Naučila bych ji pak svá vnoučata (až trochu povyrostopou) a také rodiče našich malých Ledňáčků nebo některou z učitelek dnešních školáků. Nebo zkrátka někoho, koho by zaujala a předal by ji i dál.

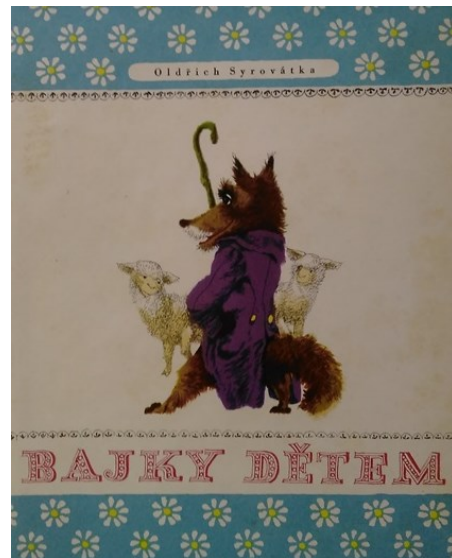
Je to jednoduchý příběh: otec se synem se vypravili na trh prodat oslíka. Ať potkali, koho potkali, vždycky vyslechli ostrou kritiku, posměch nebo dokonce vyhrožování. Pokud totiž šli pěšky, vypadali před lidmi jako blázni – přece by se mohli svézt, a ne se plahočit v prachu. Když jel jen jeden z nich, bralo se to jako necitlivost vůči druhému: „... **bodejť by tě kopl husa, mladý jede, starý klusá...**“ nebo „... **odstůně to malé robě, nato vzal ho otec k sobě...**“. A jak to dopadlo?

„... Máte-li to srdce v těle? Vždyť jste zvířat mučitelé! Otec a syn na ta slova slezli a šli pěšky znova.“

La Fontaine žil v letech 1621-1695 ve Francii, Oldřich Syrovátka v letech 1911-1977 tady u nás. Jeho knížka „Bajky dětem“ vyšla v roce 1955. Byla tehdy stejně aktuální jako v 17. století a je i dnes. Proč jsem si na ni vzpomněla zrovna teď? Protože mě mrzí, že se rytíři z kolegovy pohádky nedohodli a přeli se, místo aby se spojili. Protože staré přísloví „**Vylévá s vaničkou i dítě**“ je stejně aktuální jako staré bajky. Protože v pozadí vzrušených debat o tom a onom nám unikají daleko důležitější témata...

To, že víc hlav víc ví, je také poznatek stále platný. Pokud každý pokládá tu svou hlavu za jedinou moudrou, dopadne to jako v pohádce o rytířích nebo v bajce o oslíkovi. Ale pokud jeden druhého chce a dovede vnímat, je to jiné. Je na nás, zda půjdeme pasivně s davem (a ještě ke všemu každou chvíli s jiným, podle toho, kdo bude zrovna nablízku), nebo zda posoudíme odlišné informace a najdeme si přijatelný způsob jejich využití. A také poskytnutí těch svých. Může se pak stát zázrak v podobě rozumné dohody někde na poradě na pracovišti nebo doma na schůzi SVJ nebo při rodinné sešlosti. Tak, aby to vedlo ke všem možným užitečným aktivitám nebo i „jen“ k vydatnému odpočinku, jemuž by se dalo bez nalhávání říkat „pohodová dovolená“ nebo „svátky míru“ a podobně.

Teď jen, abychom tenhle způsob upřednostňovali a aby převládal. Alespoň obvykle. Nebo alespoň často ... **-ah-**

Vánoční obleva Jirky Wagnera

Prosinec - první měsíc zimní - spojujeme s ladovskou zimou, sněhem i ledem... Ale jestli se v prosinci můžeme na něco spolehnout, je to spíš vánoční obleva. Už zakladatel české meteorologie Antonín Strnad napsal koncem 18. století, že tento měsíc *...bývá přes polovinu mírný, nebo mokrozimavý...* Častá vánoční obleva je důsledkem celkem pravidelných cyklon postupujících z Atlantiku mezi Islandem a Velkou Británií. Takže ani o větry nemá prosinec nouzi. Slunce vykoukne málokdy. Ale všechny prosincové nečasy přebíjí poezie Vánoc a přání do nového roku. Plná naděje.

Foto Jiří Wagner

PŘEHÁŇKY SNĚHU,

*pak deště
z okna vídám.
Tak se to střídá.*

ŠUM BOROVICE

*i holých stromů.
Větru
je čím dál více.*

TROŠIČKU MRZNE.

*Sněhu ne moc.
Dnů málo
zbývá do Vánoc.*

SNĚHOVÉ MRAKY

*tmavé.
Řekou Otavou
tříšť ledu plave.*

MÁLO TĚ VÍDÁM,
*slunce mé,
prosincové.
Hned spěcháš jinam.*

Vzkaz od Agathy Christie

Jak je určitě dobře známo i vám, napsala Agatha Christie (1890-1976) kromě svých slavných detektivek i knihu „Vlastní životopis“. Je to čtení, alespoň pro mě, z mnoha důvodů mimořádně zajímavé. A co jsem si zapamatovala ze všech více než 600 stran nejpodrobněji, to je „drobná“ příhoda z autorčina dětství. Malá Agatha dostala na výletě od průvodce nečekaný dárek, který ji měl potěšit, ale místo toho ji rozplakal. Byl to krásný motýl, přišpendlený zaživa na klobouk pro okrasu. „... Byla to pro mě muka, když se tam ten motýl třepotal. Ale nemohla jsem přece nic říct. V hlavě mi vířilo příliš mnoho protichůdných představ o správném chování. Od průvodce to přece byla laskavost...“ Dívka nechtěla ranit city příčinlivého dárce, ale zároveň velmi litovala bezbranného umírajícího tvora, obětovaného pro nic za nic. Nikdo nechápal, co se jí stalo, až doma po návratu maminka. Agatha se konečně měla komu svěřit se svou bolestí: „... Ach, ta skvostná úleva, ta úžasná úleva, když někdo ví, co máte na srdci...“

Stalo se to před více než sto lety. Myslím, že dnes by něco takového bylo přijato s všeobecným údivem. Jak mohlo někoho něco takového napadnout? A proč kromě Agathy a maminky pokládali všichni motýla za jakéhosi pohyblivého robota, neschopného něco cítit? Co ještě dalšího, podobně krutého, se tehdy ve světě dělo? Kde byla hranice normálnosti, hranice soucitu? A kde je dnes?

Někdy si říkám, jak asi budou naši potomci pohlížet na nás. Napadne je přemýšlet například o citlivosti rostlin? Přece, reaguje-li strom na urážnutí větve vytvořením závalu, nejspíš musel to zranění nějak vnímat - i přesto, že nemá centrální nervovou soustavu jako my. Je v takovém případě přiměřené to, co se dnes běžně děje v alejích nebo na sečených pozemcích ve snaze odstranit až do nesmyslné výšky vše, co by brzdilo stroje v rychlém pohybu? A zrovna tak nepatřičné je z mého pohledu uřezávání korun shora, což bývá pokládáno za „péči o dřevinu“. Proč se takový zahradník nezamyslí nad smyslem fotosyntézy, k níž je nutný dostatek listů? Nebo nad nebezpečím houbových chorob, jimž otevírá bránu přímo do kmene? Povede tohle jednou děti k zamyšlení, nebo v tom budou pokračovat?

Foto -ah-

Ona i ta vzpomínka Agathy Christie je možná jen takový povzdech nad nepříjemným zážitkem - a nic víc. Ráda bych si řekla, že jde o vzkaz pro nás, o snahu přimět nás k zamyšlení a lepší empatii, ale těžko to odhadnout... V knížce najdeme i protikladné motivy, například nadšení autorky pro automobily. Nemám jí to za zlé, ale to nic nemění na tom, že tisíce aut na silnicích znamenají tisíce zabitých nebo zraněných nenápadných tvorů (mezi nimi ovšem i těch krásných, sympatických motýlů) - více o tom se můžete dočíst např. [zde](#). A to nemluvíme o zničených biotopech a o jiných problémech s osobní dopravou spojených. Proč se hledělo jen na zisky a raději se pořádně nerozvinula ta veřejná, k prostředí mnohem šetrnější? Na to se nás budoucí generace možná ptát nebudou, možná ano - a možná hodně rozzlobeně.

Možná se mládež zamyslí i nad tím, proč jsme nevyřešili jinak naše bydlení, stravu nebo otop. A pokud bychom argumentovali snahou zajistit v rámci aktuálních znalostí a zkušeností základní životní potřeby, mohla by debata sklouznout k tomu, co jsme dělali jen tak, pro prchavou radost. Co je podobné motýlovi pro okrasu. Proč jsme si o Vánocích nevystačili se smrčky z probírky nebo s chvojím? A proč se v pořizování co nejhezčích stromů předháněly i obchody a někdy dokonce i školy? Na co ty parády na náměstích, jako by nebylo možné ozdobit nějaký příhodný živý jehličnan rostoucí na kraji volného prostranství? A vůbec, copak by k sváteční atmosféře nestačila výzdoba v interiérech? Nebo, když jsme u Vánoc, stojí za úvahu, kolik dětí se potěšilo na pár dní v závěru každého roku z živého plyšáka, načež v lednu už bylo zvíře celé rodině na obtíž. Doopravdy se nedalo předvídat, kdo má na patřičnou péči o mazlíčka povahu, a u koho jde jen o pokus, co kdyby?

Je v pořádku, když si ze zvědavosti vypěstujeme choulostivou rostlinku, vystavíme ji nevhodným podmínkám a říkáme si, že to třeba přece jenom přežije? Když pochybujeme o její schopnosti něco vnímat a vidíme to vše jen ze svého pohledu? Pro nás je to ovšem jednoduché - vždy se dá pořídit náhradou nějaká jiná... A co okázalé květinové dary dopravené letadlem z ciziny, jimž se věnuje pár minut pozornosti a dál následuje v mnoha případech už jen nevšimavost a nakonec popelnice? Co dostihy a podobné zábavy? Zajímáme se o poměry v zákulisí? Co koupě roztomilého štěňátka z množírny? Kolik lidí se zajímá, jak tam fenky živoří a kolika let se dožívají? A co laboratoře? Kolik let jsme tolerovali pokusy na živých tvorech v zájmu výroby kráslicích kosmetických prostředků? Není to vše stejné nebo i horší než barevný motýl na parádním klobouku?

Daly by se připsat ještě další a další otázky... Mnohem radši než podobné lamentace mám ale zprávy o něčem, co se daří, a o tom se snažím psát přednostně. Pro radost a hlavně pro inspiraci. Tak někdy příště...

-ah-

Listovka

Postřehy ze Slovenska – III.

... Stoupám po úbočí tisícimetrové hory. Ploštičník evropský, jetel kaštanový a zlatý, všivec bahenní, vranec jedlový, mléčivec alpský, árón plamatý, hořeček fatranský... Polorozbořené pastevecké salaše. Jemné klokotání horského potoka, lesknoucí se krovky devětsilových klikorohů a bzukot velkých fialově zbarvených much... Krása a smutek se spolu mísily. Slunce, které korunovalo tuto scenérii, začínalo hřát a já jsem ještě více zvolnil svoji chůzi. Úzká stezka vroubila temeno hory, jako had se vinula dál, mizela v zákrutech, aby pak znovu dodala odvalu poutníku, který se ztrácel v nepřehledné krajině. Byl jsem unaven. Celý předchozí den jsem sbíral nejrůznější byliny - a jejich lisování, převracení a ukládání mne stálo hodně sil. Šel jsem se skloněnou hlavou po stezce, která se nyní zjevila zřetelněji, protože vrchol hory nebyl pokryt vysokou vegetací. Podvědomě jsem zahlédl před sebou jakousi tmavou siluetu. Právě jsem došlapoval, když jsem s hrůzou zjistil, že došlapuji na velkou černou zmijsi. Velké pracovní boty do terénu jsem měl v batohu a na nohou lehké tenisky. A náhle, tak jak jsem kdysi četl u Setona - jsem zareagoval podobně jako vlk, který se dokáže ve skoku obrátit, změnit svůj doskok i v prudkém ataku. Když jsem zkoušel pak provést stejný obrat, stejné vymrštění se a odskok stranou a do výšky, nedokázal jsem to. Co jsem to vlastně provedl? Byl to snad jakýsi atavismus mých předků? Zmije se líně odplazila stranou. Byl jsem sice vzdálen jen několik hodin od civilizace, ale kdoví...

Foto -jj-

Prší, již třetí den. Jsem stále více mokrá. Vlhkost stoupá od nohou a můj plášť, potrháný od větví stromů, mne chrání jen pomyslně. Nechce se mi vůbec nic... Ani rozdělát někde oheň. Když si představím, jak hledám suché dřevo! Ruce mi mrznou. Jen mlok skvrnitý, který se pomalu šine přes stezku, si lahodí. Já ne! Ruksak mi těžkne. Nasátou vodou. Je paradoxní, že i když je všude plno vody, mám žízeň. V kapse mám francovku alpu a dvě kostky cukru. Br... Dostávám se do průrvy horského potoka. Mám toho dost. Půjdu v něm. Jsem tak promočený, že je to vlastně jedno. Chytám se dvoumetrového smrčku, abych se lépe spustil do potoka. Jedním trhmem ho vyrvu z podmáčené půdy a padám do bouřící se vody. Je mi to už „ganz egal.“ Najednou uvidím na balvanu uprostřed vodní tříště drobnou rostlinku. Kohátka kalíškatá! Tu přece ještě nemám! Promrzlýma rukama ji vyjímám a ukládám do igelitového sáčku. Konečně dorážím do civilizace... Slovensko, Olomouc, Praha. Spím na umývárce. Předtím vyvěšuji mokré šaty z okna vlaku a v Olomouci jsou již suché. Oblékám je a znovu se zařazuji do „poklidu“ velkoměsta...

František Zima

Foto Jiří Wagner

**...aneb hodně štěstí
v novém roce 2020**

Zdraví a strava

Slané sladkosti, sladké slanosti

Slané žitné muffiny s brokolicí

Ingredience: hladká žitná celozrnná mouka (2 šálky), libovolné rostlinné mléko, případně voda (1 a ¼ šálku), rostlinný olej (1/4 šálku), brokolice (1 a ½ šálku), sušená rajčata (1/4 šálku), libovolné olivy (1/4 šálku), česnek (3 stroužky), sůl (lžička), bazalka (lžička), kypřicí prášek (1 a ½ lžičky)

Postup přípravy: Brokolici uvaříme al dente, pokrájíme na malé kousky a necháme vychladnout. Sušená rajčata zalijeme horkou vodou, necháme nabobtnat, slijeme, necháme vychladnout a případně pokrájíme. Olivy a česnek pokrájíme na plátky. Smícháme se všemi ostatními ingrediencemi a plníme do formy na muffiny. Pečeme při 180 °C 20-30 minut.

Ovesná kaše naslano

Ingredience: 1/2 pórku, rostlinný olej, kysané zelí (1/2 šálku), jemné ovesné vločky (šálek), voda (2 šálky), kmín (lžička), sůl (1/2 lžičky/dle chuti a slanosti zelí), lahůdkové droždí (2 lžice)

Postup přípravy: Pokrájený pórek orestujeme do změknutí na malém množství oleje, přidáme zelí, vločky a zalijeme vroucí vodou, osolíme, ochutíme kmínem, lahůdkovým droždím a krátce povaříme.

Květákový pudink

Ingredience: polovina květáku, krémové kokosové mléko (200 ml), vanilkový cukr (30-40 g)

Postup přípravy: Květák uvaříme v neosolené vodě doměkka, necháme zchladnout a umixujeme dohladka s kokosovým mlékem a vanilkovým cukrem. Hotový pudink dobře vychladíme v ledničce.

Sladká hrachová kaše

Ingredience: žlutý puleň hrách (šálek), víceprocentní hořká čokoláda (50 g), cukr nebo libovolný sirup (cca 2 lžice), brusinky nebo jiné sušené ovoce (1/4 šálku), drcené vlašské nebo jiné ořechy na posypání

Postup přípravy: Hrách alespoň na dvě hodiny namočíme a uvaříme v čerstvé vodě doměkka. Slijeme částečně, aby v hrachu zůstalo menší množství vody, a necháme v něm rozpustit čokoládu. Rozmixujeme dohladka, nebo jenom zčásti. Přidáme brusinky, dle chuti osladíme a posypeme drcenými ořechy. -jj-

Ing. Jan Juráš -jj-

Ekoporadna při ŠK, Informační centrum neziskových organizací, Husova 380, Strakonice

Po, St: 7:30 - 16:00, Út, Čt: 12:00 - 16:00,
Pá - po domluvě

tel.: 380 422 721, 721 658 244

E-mail: jan.juras@knih-st.cz

Základní organizace Českého svazu ochránců přírody
Strakonice, Zámek 1

www.csop-strakonice.net

E-mail: posta@csop-strakonice.net

Kompost - Strakonický měsíčník o ochraně přírody

Příspěvky v tomto čísle - Jan Juráš, Alena Hrdličková (-ah-), Jakub Hromas, Jiří Kaňa, Alena Bendová, Jiří Wagner, Iveta Holubová, Dáša Švecová, Jaroslava Divišová, Eva Legátová, František Zima

Grafika - Jan Juráš

Logo Kompost - Monika Březinová

Kresby - Ivana Jonová

Jazyková úprava - Jan Juráš

Kontakt - jan.juras@knih-st.cz, 380 422 721

Publikované články vyjadřují výhradně názory autorů

Anticopyright 2019

ŠMIDINGEROVA
KNIHOVNA
STRAKONICE